

на минало. Участниците в антифашистката борба – партизаните, политзатворниците и ятаците, в нашите очи бяха героите на времето. А убитият поет и неговите стихове се утаяваха в нас като потвърждение на мъжеството и достойнството. Нямахме таланта и прозорливостта на Салваторе Куазимодо, но като него долавяхме, че чрез „слизането си в ада на съвременния човек“ Вапцаров осигурява „безкрайна победа“, за да се вижда многостранно и дълбоко днешният свят, че тук дава показание „волята на един осъден на смърт“, при когото действителността се споява с фантазиите и символите, че делото му е отпечатък от реалното време и от реалната съдба, формирани в „най-дълбоката провинция на земята“.

В студията си „Престъпление–наказание–катарзис (Фьодор Достоевски)“⁹ подробно изследвам проблемите на свободата върху базата на творчеството на великия руски писател. Спирам се по-конкретно върху отношението на Достоевски към социализма (перспективи и извращения), както и върху някои от аспектите на социализма през ХХI век. Струва ми се, че редица от моите наблюдения, свързани с Легендата за Великия инквизитор, с насилието, свободната воля и нихилистите, със свободата като божествен дар и нейните въпросителни биха били полезни при сегашния анализ на категорията „свобода“ в живота и творчеството на Вапцаров. Там пиша, че „новата теория на социалистическото движение, теория, освободила се от терора, но и от хитоните на социалното проституиране с вечната власт на несправедливостта, не може да остане чужда на апелите, които излъчват романите на Достоевски, да се размине с неговите „свети“ герои, със съкровенията му съпротива срещу самозабравилите се господари на света, за които отделният човек, отделната детска сълза, отделното страдание на „коня“ не означават нищо“.

По повод на съвременното насилие, което се организира от антисоциалистическите сили, подчертавам следното (не без съотнасяне към Вапцаров):

Първо, свидетели сме на нова вълна от насилие, което този път се упражнява не от световната беднота, а от държавата (държавите) на световното богатство. Князете на новата вяра не идват със слово, а ни завладяват с мечове и терор. Те възприемат само една част от посланието на Великия инквизитор: милионите трябва да бъдат водени от предводител, който използва трите аргумента на изпитанието Исусово: тайната, чудото и авторитета. Отхвърлят обаче другата част от неговото послание: всичко се върши заради една благородна цел – хората да бъдат нахранени тук, на земята – за да вкусят от небесния хляб, би трябвало да са опитали земния. Създават се всеобхватни зони на привилегироваността и отчуждението: дележът не